

Aleš Bebler

NA JARAMI

Fronta na Jarami v okolici Madrida, južno od Madrida. Tukaj je bil ustanovljen fašistični napad, ko so fašisti pred mesecem dni poskušali obiti Madrid in ga obkoliti z vseh strani. Naši so jih ustavili na gričkih, pokritih z oljkami. Tukaj je bila velika bitka, v kateri so mnogi naši padli, mnogi pa so bili težko ranjeni. Tukaj je bil ranjen tudi Veljko Vlahović. Preostali so v oljčnih nasadih izkopali rove in se zarili v zemljo. Vsepovsod oljke. Vendar to niso več oljke. Toča granat in krogel jim je potrgala listje in njihove veje štrle proti nebu kot roke ranjencev, ki kličejo na pomoč.

Zrak je neznosen. Med našimi in fašističnimi rovi ležijo nepokopana trupla, mrtvi konji in mezgi. Nad njimi pa milijarde muh in jate vran.

V rovih je 15. internacionalna brigada. Pravijo, da ima 22 narodnosti. Tu slišimo vse jezike. Nekateri bataljoni imajo nacionalni značaj: francoski, angleški, ameriški. Tudi bataljon "Dimitrov" je tu. V tem bataljonu so naši, Bolgari in Čehi. Prva četa je jugoslovanska. Tu so Jugosloveni iz vseh krajev naše domovine: študenti, ki so prišli iz Prage, Hrvati - lesni delavci in gozdni delavci iz Kanade, slovenski rudarji iz severne Francije.

Poveljnik brigade je Jugoslovan, stari komunist, Vladimir Čopić.

V rovih - tišina. Šele na večer se kdaj pa kdaj sliši tiha pesem. Ponoči iz rovov odhajajo izvidnice v smeri fašističnih rovov in se vračajo s podatki. Dogaja se tudi, da kdo preide z druge strani k nam. Španski delavec, kmečki fant. Nekoč celo neki Arabec, Maročan.

Včasih na večer fronta zaživi. Kdo ve, kakšen je bil povod. Res-

nična ali namišljena izvidnica? Strel nekoga stražarja v grm, ker je bilo videti, da se v njem nekaj premika. Iz enega strela na eni strani jih nastane pet ali deset na drugi. Iz desetih na drugi strani sto na tej. In tako se vsa fronta naenkrat vžge. Z obeh strani mečejo rakete. Vsi pričakujejo napad. Kot da bi rjovela dva leva, ki se pripravljata na boj. Po eni uri ali dveh se fronta umiri.

Naša oborožitev je slaba. Vsi imamo puške, toda malo je municije in malo ročnih granat. Mitraljezi so naša šibka točka. Samo nekaj na vsak bataljon, pa še ti so stari, večinoma tipa "maksim", še iz prve svetovne vojne in večno v okvari.

Na komisariatu brigade se ukvarjamо tudi s propagando za tiste na drugi strani. V Madridu smo našli nekaj zvočnikov. Ponoči se majhne skupine prostovoljcev splazijo iz rogov v smeri sovražnikovih položajev in pritrdijo zvočnike na grmovje in na oljke. Preko teh zvočnikov potem govorimo tistim tam preko, jim pojasnjujemo, za kaj se vojskujemo in jih pozivamo, naj preidejo k nam. Pogosto s tem izzovemo ogenj iz fašističnih mitraljezov. Vendar pa je uspeh kljub temu opazen in število ljudi, ki pribegajo k nam, se veča.

V večji vasi v zaledju, Perales de Tajuna, smo organizirali tečaj za podoficirje. Vas je prijazne in disciplinirane fante je lepo sprejela. Po vseh hišah jih gostijo, jim šivajo in perejo. Kmetje so za republiko, saj jim je dala zemljo, ki je bila nekdaj veleposestniška. Del te zemlje so spremenili v zadružno. Dekliške brigade - moški so na vojski, na frontah - odhajajo zgodaj zjutraj s pesmijo na delo. Junij je. Začenja se prva žetev na zadružni zemlji!

Večina tečajnikov so mlajši moški, skoraj dečki. Izbrali so jih

zaradi obnašanja v veliki bitki na Jarami. Krasni fantje. Od naših je med njimi Slovenec Franc Rozman, v naši vojski "komandant Stane". Nekdanji pekovski pomočnik, z nekaj razredi osnovne šole, zdaj pa se uči vojaške vede v tujem jeziku! Dan in noč dela, piše španske besede v zvezek, ki ga ima zmeraj v žepu. Pri predavanju zmeraj sedi v prvi klopi. Modre oči mu žarijo, čelo ima nagubano od napetosti. Požira vsako besedo. Vse hoče razumeti, mora vse razumeti.

V tečaj so prišli tudi najboljši vojaki iz sosednje, španske brigade. Med njimi so tudi anarhisti. Vendar se v šoli dobro razumejo z našimi in radi se učijo. Oficirji, Španci, so po večini pripadniki republikanske stranke.

Madrid. - Včasih moram iti v Madrid zaradi stikov s komisariatom mednarodnih brigad. Življenje v tem mestu se ne more z ničimer primerjati. Fronta je v predmestjih, v univerzitetnem mestu. Od tam se sliši streljanje. Včasih streljajo v mesto tudi s tanki. Vendar je videti, da so ljudje tega vajeni. Ranjenci, mrtvi. Povjavljajo se rešilni avtomobili, ki jih odpeljujejo - in življenje teče dalje. Kavarne in kinematografi so celo zasedeni. Edino, česar ni, so otroci. Evakuirali so jih. Po zidovih visijo plakati: "Evakuirajte se!" Vsako jutro ob določenem času, na določenem kraju čakajo avtobusi. Vendar, kdor se do zdaj ni odselil, se je na to življenje navadil in bo ostal tu.

Vsi pripovedujejo zgodbe o veliki bitki, ko se je tukaj pretekle jeseni ustavila fronta. Takrat je v boj odšlo vse mesto. Bataljone so formirali po poklicih - tramvajarji, tekstilci, peki, natakarji. In odhajali so na fronto z eno puško na pet borcev. In ustavili so faštiste ob dohodih v mesto.

Zdaj je zatišje. Zatišje pred novo burjo. Le kakšna bo tokrat?

V ulici Velasquez stoji večja hiša, ki ji pravimo Casa Velasquez. V njej je komisariat mednarodnih brigad. Tu se spoznam z Italijani: z Luigijem Longom in Pietrom Nennijem. Tu dela tudi član našega CK Blagoje Parović. Pri njem se mi, Jugoslovani, zbiramo in se pogovarjamo o vojni, o odnosih velikih sil do nje, o naši domovini in o našem gibanju.

Casa Velasquez organizira radijske oddaje v vseh jezikih. Tudi v slovenščini. Nekaj časa bo to enkrat tedensko moja naloga. Zvečer, na dan oddaje, se vzpnemo po stopnicah v gornje nadstropje radijske postaje. V gornje, to pomeni v šesto, najvišje nadstropje. Nekoč, ko smo se pravkar povzepeli, so se oglasili topovi. Granate padajo precej blizu. Vsaka pade malo bliže radijski postaji. Morda bi radi uničili prav to. Pravkar stopamo v sobo za napovedovalce, ko je granata padla tako blizu, da so se šipe zatresle. Pogledal sem navzoče Špance in molče smo se sporazumeli, da bomo delali, vse dokler bomo mogli. Dokler ne bo padlo na nas, bomo govorili svetu o našem boju.